

ಗ್ರೀಕ್ ಅಭಿಜಾತ ಚಿಂತನಾ ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಲಾಂಜೈನಸ್‌ನ ಔನ್ನತ್ಯ ವಿಚಾರ ಚರ್ಚೆ

Devanooru Nandeesh

UGC-Senior Research Fellow, Department of Kannada, Central University of Karnataka

Abstract:

ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರೀಕ್ ಅಭಿಜಾತ ಚಿಂತನಾ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪ್ರಮುಖ ಮೀಮಾಂಸಕ ಲಾಂಜೈನಸ್. ಪಶ್ಚಿಮದ ಅಭಿಜಾತ ಕಾವ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್, ಹೊರಸರ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಬರುವವನು ಇವನು. ಇವನ ಕಾಲಘಟ್ಟ ಕ್ರಿ.ಶ.೧ನೆಯ ಶತಮಾನ. ಕಾವ್ಯಮೀಮಾಂಸೆ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಇವನು ನೀಡಿರುವ ಭವ್ಯತೆಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ಕುರಿತು ಈ ಲೇಖನವಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಲಾಂಜೈನಸ್ ಸಿದ್ಧಾಂತೀಕರಿಸಿ ಹೇಳಲು ಹೊರಟ ಭವ್ಯತಾಮೀಮಾಂಸೆಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ಸುತ್ತ ಆತನು ನಡೆಸಿದ ಔನ್ನತ್ಯ ವಿಚಾರ ಚರ್ಚೆಯು ಯಾವೆಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ? ಎಂಬ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿನ ಚರ್ಚೆಯಿದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮಹೋನ್ನತಿಯ ಪ್ರಮೇಯವೊಂದನ್ನು ನೀಡಿ ಅದುವರೆಗೂ ಇದ್ದ ತನ್ನ ಪೂರ್ವದವರ ಗ್ರಹಿಕೆಗಳಿಗೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಸ್ಥಾನವನ್ನು ನೀಡಿದವನು ಲಾಂಜೈನಸ್. ಅವನ ಈ ಕೊಡುಗೆ ಪಶ್ಚಿಮದ ಮೀಮಾಂಸಾಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಮೂಲ್ಯವಾದುದು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಲೇಖನವು ಲಾಂಜೈನಸ್ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿರುವ ಭವ್ಯತೆಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ಸುತ್ತ ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಲೆ ಅಂತಹ ಪ್ರಮೇಯವೊಂದನ್ನು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕೆಲ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಮತ್ತಿತರ ಕಲಾಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಶೋಧಿಸುವ ಭಾಗವಾಗಿಯಲ್ಲದೆ ಆನ್ವಯಿಸಿ ನೋಡಬಹುದಾದ ಕ್ರಮವೊಂದನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ.

Keywords: ಸಾಕ್ರೆಟಿಸ್, ಪ್ಲೇಟೋ, ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್, ಹೊರಸರ, ಲಾಂಜೈನಸ್, ಕವಿ, ಕಾವ್ಯ, ಸಹೃದಯ, ವಿಮರ್ಶೆ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಅಭಿರುಚಿ, ಸ್ವಂತ ವಿವೇಚನೆ, ಉದಾರ ಮನೋಭಾವ, ಸ್ವಂತ ತೀರ್ಮಾನಶಕ್ತಿ, ಜೀವಂತ ಗ್ರಂಥಾಲಯ, ಸಂಚಾರಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಔನ್ನತ್ಯ, ಭವ್ಯತೆ, ಮಹೋನ್ನತಿ, ಶಬ್ದಶೈಲಿ, ಶ್ರೇಷ್ಠ ಭಾವನೆ, ಉತ್ತಮ ಭಾಷೆ, ಉನ್ನತವಾದ ಪದಸಂಯೋಜನೆ, ಗಂಭೀರ ಸಮಾಧಿಸ್ಥಿತಿ

ಸಾಕ್ರೆಟಿಸ್-ಪ್ಲೇಟೋ-ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್

ಪೂರ್ವಪೀಠಿಕೆ: ಗ್ರೀಕ್ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ರೆಟಿಸನ ಹೆಸರು ಆರಂಭದಲ್ಲಿಯೆ ಬರುತ್ತದೆ. ತಮಾಷೆಯ ವಿಚಾರವೆಂದರೆ ಈತ ಏನನ್ನೂ ಓದಿದವನಲ್ಲ ಮತ್ತು ಏನನ್ನೂ ಬರೆದವನಲ್ಲ; ಆದರೆ ಹೇಳಿದ. ಇವನು ಹೇಳಿದ ಕೆಲವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಇವನ ಮಿತ್ರರೂ ಶಿಷ್ಯರೂ ಬರೆದಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ವಿಚಾರವಂತರ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಸಾಕ್ರೆಟಿಸ್ ದೊರೆತಿರುವುದು. ಈತ ಕವಿಗಳನ್ನು ಸಭೆಗಳಿಗೆ ಕರೆದು ಅವರ 'ಹಾವ-ಭಾವ'ಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸುತ್ತ ಅವರ 'ಕಾವ್ಯಕರ್ಮ'ದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಸ್ವತಃ ಕವಿಗಳು ಬರೆದದ್ದನ್ನು ಮತ್ತು ಇತರರು ಅರ್ಥೈಸುವ ಬಗೆಯನ್ನೂ ಅದಕ್ಕೆ ಕವಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನು? ಎಂದು ಸ್ವತಃ ಕವಿಗಳನ್ನೇ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದನಂತೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಕವಿಗಳು ತಾವು ಬರೆದ ಕೃತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಅವುಗಳಿಗೆ ಇರುವ ಯಾವ ಅರ್ಥವನ್ನೂ ನಾವು ಅರಿಯುವು-ಎಂಬ ಉತ್ತರವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದದ್ದನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತ ಅಷ್ಟೇ ಸಮಾಧಾನಚಿತ್ತದಿಂದ ಮೌನವಾಗಿ 'ಕವಿ'-'ಕಾವ್ಯ'-'ವಿಮರ್ಶೆ'ಗಳ ಕುರಿತಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದನಂತೆ. ಇಲ್ಲಿಂದಲೇ ನಾವು ಕವಿ-ಕಾವ್ಯದ ಬಗೆಗಿನ ವಿಚಾರ-ವಿಮರ್ಶೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ಗಮನಹರಿಸಬೇಕಾದುದು.

ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಬಂದ ಪ್ಲೇಟೋನಾದರೂ ಹೇಳಿ ಕೇಳಿ ಸಾಕ್ರೆಟಿಸನ ಪರಮಶಿಷ್ಯ; ಗ್ರೀಕ್ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿಯೆ ಸಾಕ್ರೆಟಿಸನ ನಂತರದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಬರುವುದು ಪ್ಲೇಟೋನ ಹೆಸರೇ. ಚರ್ಚೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಆಹ್ವಾನವನ್ನೂ ಮಹತ್ವವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದವನು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಸಾಕ್ರೆಟಿಸ್ ಪ್ಲೇಟೋನಂತಹ ಶಿಷ್ಯೋತ್ತಮನನ್ನು ಪಡೆದಂತೆ ಪ್ಲೇಟೋನೂ ಕೂಡ ಅರಿಸ್ಟಾಟಲನಂತಹ 'ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿ', 'ಬಲ್ಲಿದರ ಗುರು'ವಿನಂತಹ ಪ್ರಿಯಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾದದ್ದು. 'ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳು ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳಬೇಕು'-ಎಂಬ ಪ್ಲೇಟೋನ ಕನಸು ಕನಸಾಗಿಯೇ ಉಳಿದದ್ದಾದರೂ ಅರಿಸ್ಟಾಟಲನಾದರೂ ಅವನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಇದನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ

ಎನ್ನಬಹುದೇನೋ! ಅಥವಾ ತಂದ ಎನ್ನಬೇಕು!! ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೋ ಎನ್ನುವಂತೆ ಅವನು 'ಅಲೆಗ್ಸಾಂಡರ್'ನಂತಹ ಶಿಷ್ಯಪಟುವೊಬ್ಬನನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿದ ಸಂಗತಿಯೂ ಈ ಮೂಲಕವೇ ತಿಳಿದುಬರುವುದು.

ಅರಿಸ್ಟಾಟಲನ ಜ್ಞಾನಾರ್ಜನೆಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಲೆಗ್ಸಾಂಡರ್ ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ಸಹಾಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಜ್ಞಾನಾರ್ಜನೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಶೇಖರಣೆಗಾಗಿ ಒಂದು ಕೇಂದ್ರವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದನ್ನು 'ಟಾಲೆಮಿ' ಮಾಡಿದನು. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಕ್ರಿ.ಪೂ.೩ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅವನು 'ಅಲೆಗ್ಸಾಂಡ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಿ ವಿದ್ಯಾದೇವಿಯರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ ವಿದ್ಯಾಲಯ' ಅಥವಾ ಮ್ಯೂಸಿಯಂ ಅದು. ವಿದ್ಯಾರ್ಜನೆಗೆ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಎಲ್ಲ ಅನುಕೂಲಗಳನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಪಾಠ ಹೇಳಲು ಗ್ರೀಸಿನ ಪ್ರಮುಖ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಆಹ್ವಾನಿಸಿದನು^೧ ಅವರಲ್ಲಿ 'ಯುಕ್ಲಿಡ್'(ಜ್ಯಾಮಿತಿಯ ಪ್ರವರ್ತಕ), 'ಎರಟಾಸ್ಟನಿಸ್'(ಭೂಗೋಳಶಾಸ್ತ್ರದ ಪಿತಾಮಹ), 'ಆರ್ಕಿಮಿಡಿಸ್'(ಈತನೂ ಕೂಡ ಇಲ್ಲಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೇ) ಮುಂತಾದವರು ಜ್ಞಾನಾರ್ಜನೆಗಂದೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದವರು.

ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್-ಹೊರಸ್-ಲಾಂಜೈನಸ್

ಪೀಠಿಕೆ: ನಮಗೆ ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್ ಗೊತ್ತಾಗಬೇಕಾದರೆ ಮೊದಲು ಪ್ಲೇಟೋ, ಹೋಮರರು ಗೊತ್ತಿರಬೇಕು. ಹೊರಸ್ ಗೊತ್ತಾಗಬೇಕಾದರೆ 'ವರಿಯಸ್', 'ವರ್ಜಿಲ'ರು ಗೊತ್ತಿರಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ ಲಾಂಜೈನಸ್ ಗೊತ್ತಾಗಬೇಕಾದರೂ ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್, ಹೊರಸ್ರು ಗೊತ್ತಿರಬೇಕು. ಅರಿಸ್ಟಾಟಲನ ಚರ್ಚೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಕಾಣುವುದು ರುದ್ರನಾಟಕಗಳ ಗುರಿ, ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದಾದರೆ ಹೊರಸ್ಸನ್ನು ವೈನೋದಿಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡ ಚರ್ಚೆ. ಲಾಂಜೈನಸ್ಸಾದರೂ ಸಹೃದಯನು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾದ ಆನಂದಾನುಭೂತಿಯೂ ಪ್ರಯೋಜನಾತ್ಮಕವೂ ಆಗುವ 'ಭವ್ಯತೆ'ಯ ಮಹತ್ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಕುರಿತ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅದೇನೆ ಇರಲಿ ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವಲ್ಲಿ ಈ ಮೂವರ ಗುರಿಯೂ ಒಂದೇ; ಒಳ್ಳೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸೃಷ್ಟಿ^೨

ಪಶ್ಚಿಮದ ಅಭಿಜಾತ ವಿಮರ್ಶಕರ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ/ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್, ಹೊರಸ್, ಲಾಂಜೈನಸ್ರನ್ನು 'ಅಭಿಜಾತ ವಿಮರ್ಶಾತ್ರಯರು' ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದು. ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್, ಹೊರಸ್ರು ಕವಿ-ಕಾವ್ಯ-ಸಮಾಜ-ಪರಿಸರಗಳನ್ನು ಕೇಂದ್ರವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಚರ್ಚೆ ಮಾಡಿದರೆ ಇವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಭಿನ್ನವೆಂಬಂತೆ ಸಹೃದಯನ ಕುರಿತಾಗಿ, ಕಾವ್ಯದ ಓದುಗನನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ಕುರಿತಂತೆ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡುವಂತೆ ಲಾಂಜೈನಸ್ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾನೆ. ಈ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶದಿಂದಲೇ ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್-ಹೊರಸ್ರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಲಾಂಜೈನಸ್ಸನು ಹೇಗೆ ಭಿನ್ನನೆಂಬುವುದು ಗೊತ್ತಾಗುವುದು.

ಕಾವ್ಯ ಹೇಗಿರಬೇಕು? ಅದು ಸಹೃದಯರಿಗೆ ಯಾವ ರೀತಿ ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಬೇಕು? ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಕವಿ-ಕಾವ್ಯಗಳ ಕೊಡುಗೆ, ಮಹತ್ತ್ವಗಳೇನು?-ಎಂಬಿವೆ ಚರ್ಚೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವ ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್, ಹೊರಸ್ರು ಲಾಂಜೈನಸ್ನಂತೆ ಓದುಗನ/ಸಹೃದಯನ ಅಂತರಾಳಕ್ಕೆ ಇಳಿದು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹೃದಯನು ಕಾಣಬಹುದಾದ, ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ್ದನ್ನು ಅಷ್ಟಾಗಿ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ^೩. ಆ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾದ್ದನ್ನೂ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಬಗೆಯನ್ನೂ ಅದು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಅಂಶವನ್ನೂ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಿರುವುದು ಲಾಂಜೈನಸ್ಸನ ಭವ್ಯತಾಮೀಮಾಂಸೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ನಮಗಿಲ್ಲಿ ಲಾಂಜೈನಸ್ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಚಿಂತಕನಾಗಿ ಕಾಣುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಅವನ ಈ ಚಿಂತನೆಯೂ ಅಷ್ಟೇ ಮುನ್ನೆಲೆಗೆ ಬರುವುದೂ ಕೂಡ.

ವಿಮರ್ಶೆ, ಬದುಕು ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ದೀರ್ಘಾನುಭವದ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸಂವೇದನೆಯ, ಗಾಢಚಿಂತನೆಯ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧ ಜೀವನದ ಪರಿಪಕ್ವ ಫಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಮನಗಾಣುವ ಮತ್ತು ಮನಗಂಡು ಅದರ ಸಂಸ್ಕಾರದ ಮೂಲಕ ಜೀವನಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು, ಹೃದಯವೈಶಾಲ್ಯವನ್ನು, ಆತ್ಮೋನ್ನತಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಅರಿಸ್ಟಾಟಲನ ಸೂತ್ರಗಳು ನೀರಸವಾಗಿ, ಹೊರಸ್ಸನ ಸೂಕ್ತಿಗಳು ಲೌಕಿಕವಾಗಿ, ತಾತ್ವಿಕರ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಶುಷ್ಕವಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದಾಗ ನಮ್ಮ ನೆರವಿಗೆ ಸಂಜೀವಿನಿಯಾಗಿ ಒದಗಿಬರುವ ಆದರ್ಶಕೃತಿ ಲಾಂಜೈನಸ್ಸನ 'ಜೀವನ್ಮುಖ ವಿಚಾರ ಚರ್ಚೆ'^೪. ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರೇಮಿಗಳೆಲ್ಲರಿಗೂ ಲಾಂಜೈನಸ್ಸನು ಯಾವ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಪ್ರಿಯನಾಗಿಯೇ ಉಳಿದುಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಅವನಲ್ಲಿ ನ್ಯೂನತೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವವರು ಕೂಡ ಅವನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತುಂಬು ಮೆಚ್ಚಿಕೆಯ ಉದ್ಗಾರಗಳನ್ನು ಆಡಿದ್ದಾರೆ.^೫ ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೂ ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುವುದೂ ಸೂಕ್ತವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ವಿವರಣೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಇತರ ಯಾವನೇ ವಿಮರ್ಶಕನಿಗಿಂತಲೂ ಲಾಂಜೈನಸ್ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಯ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಆಧುನಿಕ ಓದುಗರು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಗ್ರೂಬ್ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕೊನೆಯದಾಗಿ ಪ್ರಾಚೀನ ವಿಮರ್ಶಕರ ನಡುವೆ ನಮಗೆ ಬಹಳ ಹತ್ತಿರವಾಗಿರುವ ಮತ್ತು ಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವನೂ ಲಾಂಜೈನಸ್ಸನೇ^೬-ಎಂದು ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಅರಿಸ್ವಾಟಲನ ಸಂಗಡ ಸಲಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದ ಮಾತು. ಹೊರೆಸನೊಡನೆ ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ಇರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವನ ವಿಡಂಬನೆಯ ಕುಟುಕಿನ ಅಳುಕು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಲಾಂಜೈನಸನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ನಾವು ಮುಕ್ತಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಇರಬಹುದು ಮತ್ತು ಅವನ ಕಿರಿಯ ಸ್ನೇಹಿತನಿಗೆ ಅವನು ತೋರಿಸುವ ಸ್ನೇಹ ಸೌಹಾರ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಭಾಗಿಗಳಾಗಬಹುದು.² ಎಂದು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೇಳಬಹುದು. ಲಾಂಜೈನಸ್ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಓದಿದ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಅವನಿಗೆ ಮೂರು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿನ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಪರಿಚಯವಿತ್ತು. ಓದಿನ ಜೊತೆಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಅಭಿರುಚಿ, ಸ್ವಂತ ವಿವೇಚನೆ, ಉದಾರ ಮನೋಭಾವ ಮತ್ತು ಸ್ವತಂತ್ರ ತೀರ್ಮಾನಶಕ್ತಿ-ಇವುಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಆತ 'ಜೀವಂತ ಗ್ರಂಥಾಲಯ' ಮತ್ತು 'ಸಂಚಾರಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ' ಎಂದು ಹೆಸರುಗಳಿಸಿದ. ಕ್ರಿ.ಪೂ.200ಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನ ಹೋಮರ್, ಹಿಪಿಯಡ್ಡರಿಂದ ಹಿಡಿದು ತನ್ನ ಕಾಲದ, ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ಒಂದನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗಿನ 30 ಗ್ರೀಕ್ ಲೇಖಕರನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅವರು ಅದುವರೆಗಿನ ಗ್ರೀಕ್ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶತಮಾನವನ್ನೂ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಹಿರಿಯ ಯಾವುದೇ ಲೇಖಕ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿಲ್ಲ.³ ಇಷ್ಟು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಓದಿಕೊಂಡರೂ ಅರಿಸ್ವಾಟಲನಂತೆ ಇವನ ಬರೆವಣಿಗೆಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಷ್ಟು ಕಷ್ಟವೇನಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆನ್ವಯಿಸಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಂತು ತುಸು ಕಷ್ಟವೇ ಸರಿ ಎನ್ನಬಹುದು. ಇವನು ಹೇಳುವ ಔನ್ನತ್ಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯು ಅಭಿಜಾತಯುಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದರೂ ಪ್ರಸ್ತುತದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಷ್ಟು ಕಷ್ಟವೇನಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದಾದರೂ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾದದ್ದೆಂದು ಮಾತ್ರ ಒಪ್ಪಬಹುದು.

ಲಾಂಜೈನಸ್‌ನ ಭವ್ಯತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು...

ಲಾಂಜೈನಸ್‌ನ ಔನ್ನತ್ಯ ವಿಚಾರ ಚರ್ಚೆಯ ಕಡೆಗೆ ಬರೋಣ. ಆತ ನಿಜವಾದ ಔನ್ನತ್ಯ ಯಾವುದು? ಎಂದು ಹೇಳುವಾಗ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಯಾವುದು ಚಿಂತನೆಗೆ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಆಹಾರ ಒದಗಿಸುವುದೋ, ಯಾವುದರ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಲು ದುಸ್ಸಾಧ್ಯವೋ ಅಥವಾ ಅಸಾಧ್ಯವೋ, ಯಾವುದರ ನೆನಪು ದೃಢರೂಢವೋ ಮತ್ತು ಅಳಿಸಲಾಗದುದೋ ಅದೇ ನಿಜವಾದ ಔನ್ನತ್ಯವುಳ್ಳದ್ದು.⁴ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಔನ್ನತ್ಯದ ಮುಖ್ಯ ಮೂಲಗಳು ಐದು ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅವು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿವೆ.

೧. ಶ್ರೇಷ್ಠಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವ ಶಕ್ತಿ-ಇದು ಬಹುಮುಖ್ಯವಾದುದು.

೨. ತೀವ್ರವಾದ ಮತ್ತು ಸ್ಫೂರ್ತಿಯುಕ್ತವಾದ ಭಾವ

೩. ಅಲಂಕಾರಗಳ ಸೂಕ್ತ ಕಲ್ಪನೆ-ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಧ

೧. ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರ

೨. ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರ^೫

೪. ಉತ್ತಮ ಭಾಷೆ

೫. ಗಂಭೀರವಾದ ಉನ್ನತವಾದ ಪದಸಂಯೋಜನೆ

ಹೀಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು ಬಹುಮುಖ್ಯವಾದದ್ದೆಂದು ಹೇಳಿ ಈ ಮೊದಲ ಎರಡು ಆಂಶಗಳು ಬಹುತೇಕವಾಗಿ ಜನ್ಮಲಭ್ಯ ಎಂದಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಉಳಿದವು ಕಲೆಯ ಪರಿಣಾಮ ಎಂದಿದ್ದಾನೆ. ನಾಲ್ಕನೆಯದನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಇದು ಪದಗಳ ಆಯ್ಕೆ, ಪ್ರತಿಮೆಗಳ ಪ್ರಯೋಗ, ಪದಸೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಐದನೆಯದನ್ನು ಇದು ನಾನು ಈಗಾಗಲೇ ಹೇಳಿರುವ ಎಲ್ಲದರ ಯುಕ್ತವಾದ ಪರಿಸಮಾಪ್ತಿ ಎಂದಿದ್ದಾನೆ.^೬ ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಲಾಂಜೈನಸ್‌ನ ಮಹೋನ್ನತಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಲು ಒಂದೆ ಒಂದು ಭಾವನೆ, ಅಲಂಕಾರ, ಪದಗುಚ್ಛ ಸಾಕು.^೭ ಅದು ನಮ್ಮನ್ನು ಪರವಶಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ, ಆನಂದ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಭಿಮಾನಗಳಿಂದ ತುಂಬುತ್ತದೆ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಿರಕಾಲ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಎಲ್ಲ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಮೆಚ್ಚಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ.^೮ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಇದರಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದೂ ಕೂಡ ಔನ್ನತ್ಯ ಎನ್ನುವುದು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಶೈಲಿಗೆ ಮೀರಿದ ಆಂತರಿಕ ಗುಣವೊಂದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ^೯ ಎಂದು ಇದನ್ನು ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದುದು. ಜೊತೆಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಪರವಶತೆ ಎಂದರೆ ಲಾಂಜೈನಸ್‌ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಭಾವೋನ್ಮಾದ ಅಥವಾ ಭಾವಾವೇಶದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲ. ಭಾವಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದರೂ ಭಾವಸಂಯಮದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಗಂಭೀರ ಸಮಾಧಿಸ್ಥಿತಿ ಅದು^{೧೦} ಎಂಬುದನ್ನೂ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದುದು ಅತ್ಯಾವಶ್ಯ.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ 'ಔನ್ನತ್ಯ' ಎಂದರೆ ಏನು? ಎಂದು ಕೇಳಬಹುದು. ಅಂತೆಯೇ 'ಭವ್ಯತೆ' ಎಂಬುದು ಏನು? ಎಂದೂ ಪ್ರಶ್ನಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಬಲುಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾದ ಮಾತು. 'ಔನ್ನತ್ಯ' ಎಂಬುದನ್ನು ಕೇವಲ ಕಾವ್ಯವೊಂದರಲ್ಲಿಯೇ ನೋಡಬೇಕಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲ ಇರುವ ಪರಿಸರದಲ್ಲೂ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಬೃಹತ್ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಲ್ಲ! ಬೆಟ್ಟ-ಗುಡ್ಡ ಪರ್ವತಗಳಲ್ಲಲ್ಲ!! ಸೂಕ್ಷ್ಮಾತಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿರುವ ಇರುವೆಯಲ್ಲೂ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಭವ್ಯತೆಯಿಂದ ದೊರಕುವ ಭಾವದಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ನಾವು

ಕಾಣುವುದು ದೊಡ್ಡಮಟ್ಟದಲ್ಲಿಯೇ ಹೊರತು ಸಣ್ಣತನದಲ್ಲಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಭವ್ಯತೆಯನ್ನು ಉದಾತ್ತ ಭಾವಗಳದ್ದು ಎಂದು ಮಾತ್ರವೇ ಹೇಳಬೇಕಾದ್ದು.

ಈಜಿಪ್ಟಿನ ಪಿರಮಿಡ್ಡಿನ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಲೀ ಚೀನಾದ ಮಹಾಗೋಡೆಯಾಗಲೀ ಆಗ್ರಾದ ತಾಜಮಹಲಾಗಲೀ ಬಿಜಾಪುರದ ಗೋಲಗುಮ್ಮಟವಾಗಲೀ ಮೆಹ್ರೋಲಿಯ ಕುತುಬ್ ಮಿನಾರ್ ಆಗಲಿ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದ ಬಾಹುಬಲಿ ಮೂರ್ತಿಯಾಗಲಿ ಇವು ಮಾನವನು ತನ್ನ ಜೀವಿತಾವಧಿಯ ಧೀರ್ಘಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಿದ^{೧೬} ಶಿಖರಪ್ರಾಯವಾದ ಔನ್ನತ್ಯದ ಪ್ರತೀಕಗಳಾಗಿವೆ.^{೧೭}

ಒಳಿತಿನ ಕಡೆ ಸಾಗುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಬೇಕಿರುವ ಪರಿವರ್ತನಾಶೀಲ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಸಹೃದಯರಲ್ಲಿ ಉಂಟುಮಾಡಬಲ್ಲ ಸಣ್ಣದೊಂದು ಸತ್ ಚಿತ್ ಭಾವದ ಸಂಚಲನವು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಾದರೆ ಆ ಮೂಲಕವೇ ಔನ್ನತ್ಯದ ಮೆಟ್ಟಿಲನ್ನೇರಲು ಭಾವಪ್ರಪಂಚದ ನಿರ್ಮಾಣವು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು. ಹಾಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಭವ್ಯತೆಯ ಮಹತ್ ಕಲ್ಪನೆಯು ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದು.^{೧೮}

ಒಂದು ಅತ್ಯುನ್ನತ ಸಿನೆಮಾವೊಂದರಲ್ಲೂ ಅದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.^{೧೯} ಒಬ್ಬ ಉತ್ತಮ ವಾಗ್ಮಿಯ ಭಾಷಣದಲ್ಲೂ ಅದನ್ನು ಅರಿಬಹುದು. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಈ ಭವ್ಯತೆಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಲಾಂಜೈನಸ್ ಪರಿಕಿಸಿ ನೋಡುವುದರ ಹಿಂದೆ ಮತ್ತು ಈ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇರುವ ಕಾರಣವಾದರೂ ಏನಿದ್ದಿರಬಹುದು? ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಕಾವ್ಯದ ರಚನೆಯ ತುರ್ತನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿ ಹೇಳುವುದೇ ಆಗಿದೆ. ಆ ಅಗತ್ಯತೆಯೊಂದಿಗೆ ಅಂತಹ ಕಾವ್ಯದ ಸಹೃದಯ ಓದುಗರನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವೂ ಆಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನಲ್ಲಿ ಕೊಂಚ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಿರುವುದು.

ಈ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಉದಾಹರಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ಅರ್ಥೈಸುವುದಾದರೆ ಜನಪದ ಕಥನ ಗೀತೆಗಳಿಂದಲೂ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಕೊಡಬಹುದು. ಅದರಲ್ಲಿ 'ಕೆರೆಗೆ ಹಾರ'ವಾಗುವ ಭಾಗೀರಥಿಯು ವೃಥೆಪಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ 'ಗೋವಿನ ಹಾಡು' ಕಥೆಯಲ್ಲಿನ ವ್ಯಾಘ್ರ ಮತ್ತು ಗೋವಿನ ಕರುಣಾ ಮೈತ್ರಿಯ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ಔನ್ನತ್ಯದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅರಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಅದರಂತೆ ಕಾದಂಬರಿ ಪ್ರಕಾರವೊಂದಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ 'ಕಾನೂರು ಹೆಗ್ಗಡತಿ'(೧೯೩೬)ಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸೂರ್ಯೋದಯ, ಚಂದ್ರೋದಯಗಳ ಹಗಲು-ಇರುಳಿನ ಪರಿವೇಷೆಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಒಂದೊಂದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲೂ ಅಲ್ಲದೆ ಪುಟದುದ್ದಕ್ಕೂ ದೀರ್ಘವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುವ ಪದಸಮುಚ್ಚಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮತ್ತು ಆ ಪದಗಳಾಚೆಗಿನ ಭವ್ಯಾನುಭೂತಿಯ ವಿವರಗಳಿಂದಲೂ ಇದನ್ನು ಅರಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.^{೨೦} ಅಲ್ಲದೆ 'ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮದುಮಗಳು'(೧೯೬೭) ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿರುವ ಸೆಗಣೆಹುಳುವಿನಿಂದಿಡಿದು ಹುಳು ಹುಪ್ಪಟೆಯಾದಿಯಾಗಿ ಗುತ್ತಿಯು ನೋಡಿ ಬೆದರಿದ ಹೆಬ್ಬಾವಿನ ಸಂದರ್ಭದವರೆಗೂ ಇದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಜಾರ್ಜ್ ಆರ್ವೆಲ್‌ನ '೧೯೪೪'(೧೯೪೯) ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಓದಿದ ಯಾರಿಗಾದರೂ ವಸ್ತುಪ್ರಪಂಚಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ಲೋಕವೊಂದು ಓದುಗನ ಮನಃಪಟಲದಲ್ಲಿ ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಬಗೆಯೊಂದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಅರಿಯಬಹುದು. ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಬರೆವಣಿಗೆಯ ಪಠ್ಯವೊಂದು ತನ್ನ ಭಿತ್ತಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿರುವ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಅಕ್ಷರಕ್ಕೆ ಪದ, ವಾಕ್ಯ ಸರಣಿಗಳ ಮುಖೇನವಾಗಿ ಉಂಟುಮಾಡಬಲ್ಲ ಭೂಮಾನುಭೂತಿಯೇ ಈ ಒಂದು ಭವ್ಯತೆಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗೆ ಹಿಡಿದ ಕನ್ನಡಿಯೆಂದರೆ ಅಚ್ಚರಿಯಿಲ್ಲ. ಗೇಬ್ರಿಯಲ್ ಗಾರ್ಸಿಯಾ ಮಾರ್ಕ್ವೆಜ್‌ನ 'ಒನ್ ಹಂಡ್ರೆಡ್ ಇಯರ್ಸ್ ಅಫ್ ಸಾಲ್ಯೂಟಾಡ್'(೧೯೬೭) ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೂ ನನಗೆ ಇದೇ ತೆರನ ಅನುಭೂತಿಯೊಂದು ದೊರೆತಿದೆ.

ಕರ್ವಾಲೋ(೧೯೮೦) ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಈಚಲು ವನದಲ್ಲಿನ ದಿಕ್ಕು ತೋಚದ ಸಂಚಾರದಲ್ಲಿ ಕಿವಿ(ನಾಯಿ)ಯು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂದರ್ಭವೂ ಒಂದು. ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮದುಮಗಳು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಹುಲಿಯ(ನಾಯಿ)ನೂ ಇದೇ ತೆರನಾಗಿ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿ ಕಾಣೆಯಾಗಿ ಬಿಡುವಂತೆ ಇದಕ್ಕೂ(ಕಿವಿಗೂ) ಅದೇ ಗತಿಬಂದು ಬಿಡುತ್ತದೆಯೇನೋ ಎಂಬ ವಿಸ್ಮಯದಿಂದ ಕೂಡಿರುವಂತೆ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಆಗಾಗಬಾರದಂತೆ ಚಡಪಡಿಸುವ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುವ ಭಾವಾವೇಶದೊಂದಿಗಿನ ತಲ್ಲಣವೊಂದು ಓದುಗರ ಮನೋಭಿತ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅವರ ಭಾವವನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದು ಮನಃಕ್ಷೇಶವೊಂದನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿರುತ್ತದೆ.^{೨೧} ಹಾಗೆಯೇ 'ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮದುಮಗಳು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತುಂಗಾನದಿಯ ಪ್ರವಾಹಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕುವ ಆ ಹುಲಿಯನೆಂಬ ನಾಯಿಯ ಪಾಡು ತನ್ನ ಒಡೆಯನಾದ ಗುತ್ತಿಗೆ ಅರಿವಾಗುವಂತೆ ಓದುಗನಿಗೂ(ಸಹೃದಯನಾದ ಓದುಗನಿಗೆ!) ಮನಃವೇದ್ಯವಾಗದೆ ಇರದು.^{೨೨}

ಇದು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಬೇಕಂತೇನೂ ಇಲ್ಲ. 'ಯಾರೂ ಅರಿಯದ ವೀರ'(೧೯೩೭) ಎಂಬ ಸಣ್ಣಕತೆಯನ್ನು ಓದಿದರೂ ಇದು ವೇದ್ಯ. ಅಂತೆಯೇ ಟಾಲ್‌ಸ್ಟಾಯ್‌ರ 'ಮಾನವನಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಭೂಮಿ ಬೇಕು?'(೧೮೮೬) ಎಂಬ ಕತೆಯನ್ನು ಓದಿ ಮುಗಿಸುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ 'ಮೂರು ತೋಳಿನ ಉದ್ದದಷ್ಟು' ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯುವ ಪ್ರಸಂಗವೂ ಇದೇ ಅನುಭೂತಿಯನ್ನು ತಂದುಕೊಡುವಂತಹದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಮನುಷ್ಯನಾದವನಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಭೂಮಿ ಬೇಕೆಂದಾಗಲೂ ಇದು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನೆನಪಾಗುವಂತೆ ಸಹೃದಯನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸದಾ ರಿಂಗಣಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿಯುಕ್ತತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅನುಭೂತಿಯನ್ನು ಇದು ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಇದಕ್ಕೆ ಅಂತಹ ಮಹತ್ ಕಲ್ಪನೆಯೂ ಬಂದೊದಗಿರುವುದು.

‘ಶಂಗಂ ತಮಿಳಗಂ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ನಾಡು-ನುಡಿ’(೨೦೦೬) ಎಂಬ ಸಂಶೋಧನ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಓದುವಾಗಲೂ ನನಗೆ ಈ ತೆರನ ಅನುಭೂತಿಯೊಂದು ಆಗಿದೆ.^{೨೦} ಆ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವ ಪದ, ಪದಸಮುಚ್ಚಯ, ವಾಕ್ಯ ಸರಣಿಯು ಪುಟ್ಟ ಆಯುಧೋಣಿಯಲ್ಲಿ ಓದುಗನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯುವಂತೆ ಮಾಡಿ ತನ್ಮೂಢಸ್ಥಿತಿಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಅನುಭೂತಿಯು ಭವ್ಯತೆಯ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಹತ್ತಿರವಾದುದು. ಅಂದರೆ ಇಂತಹ ಅನುಭೂತಿಯು ಆಯಾ ಓದುಗನ ಓದುವಿಕೆಯ ಮನಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆಂದು ಬೇಕಾದರೆ ಹೇಳಬಹುದು.^{೨೧} ಹಾಗಾಗಿ ಅಂತಹ ಮನಸ್ಥಿತಿಯ ಸಂದರ್ಭವೊಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಅಂತಹ ಸಹೃದಯ ಓದುಗನಿಗೆ ಬೇಕಿರುವುದು ಆ ಬಗೆಯ ಸಂಸ್ಕಾರಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಆಗುವ ತನ್ಮಯಭಾವಸ್ಥಿತಿಯ ಕಾಣ್ಕೆಯೇ ಎಂದು ಬೇಕಾದರೂ ಹೇಳಲು ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ.

ಹೀಗಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪದ-ವಾಕ್ಯಗಳು ತಮ್ಮ ವಿವರಣೆಯೊಂದಿಗೆ ವಿವರಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಲೇ ಆ ಪದದ ಆಚೆಗೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಆ ವಾಕ್ಯದ ಆಚೆಗೆ ಓದುಗನ ಮನಃಪಟಲದಲ್ಲಿ ಉಂಟುಮಾಡುವ ದಿವ್ಯತೆಯೊಂದಕ್ಕೆ ಭಿತ್ತಿರೂಪವಾಗಿ ಮತ್ತು ಅಂತಹ ಅನುಭೂತಿಯೊಂದಕ್ಕೆ ಆಗುಮಾಡಬಲ್ಲ ಸೌಂದರ್ಯಾನುಭೂತಿಯೇ ಔನ್ನತ್ಯದ ಪ್ರಕಲ್ಪನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ.

ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ಓದುಗನಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಪದವು ಮುಖ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ಯಾವುದೇ ಅರ್ಥವೂ ಅಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಾಕ್ಯಸರಣಿಯಾಗಲೀ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥವಾಗಲೀ ಪದಾರ್ಥವಾಗಲೀ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಆ ಪದ-ಪದಾರ್ಥಗಳು, ವಾಕ್ಯ-ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಗಳು ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿ ಹದವಾಗಿ ಬೆರೆತು ಸಂಯೋಜನೆಗೊಂಡು ಆ ಮೂಲಕವೇ ಚಿತ್ರರೂಪದಲ್ಲಿ ಘಟನಾವಳಿಗಳನ್ನು ಚಾಚೂ ತಪ್ಪದೇ ವಿವರಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಲೇ ಓದುಗನನ್ನು ತನ್ಮೂಢಸ್ಥಿತಿಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತಲೇ ರಸಾನುಭವದ ಪರವಶತೆಯಿಂದ ಭಾವ-ದೃಷ್ಟಿಗಳೆರಡನ್ನೂ ಆಹ್ಲಾದದೊಂದಿಗೆ ಆನಂದಾನುಭೂತಿಯ ನೋಟಕ್ರಮವನ್ನು ಆಗುಮಾಡುವಂತೆ ಮನದ ಭಾವಭಿತ್ತಿಯನ್ನು ಪುಳಕಿತಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಉಂಟುಮಾಡುವಿಕೆಯೇ ಭವ್ಯತೆಯ ಈ ಮುಂದಿನ ಹೆಜ್ಜೆಯಾಗಿದೆ.^{೨೨} ಆದರೆ ಭವ್ಯತೆಯ ಮಹತ್ ಕಲ್ಪನೆಯು ಇನ್ನಷ್ಟು ದೂರ ಮತ್ತು ಎತ್ತರದ್ದು ಹಾಗೂ ಕೊನೆಯದ್ದೂ ಆಗಿರುವುದು.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಭವ್ಯತೆಯನ್ನುವುದು ಉತ್ತಮ ಸಂಸ್ಕಾರಯುಕ್ತತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪದ ಮತ್ತು ಅಂತಹ ಪದ ಸಮುಚ್ಚಯಗಳು ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿ ಆಗುವ ರಸ-ಭಾವ-ದೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿದ ಆ ಬಳಿಕವು ಆ ಪದದ ಅರ್ಥಾತ್ ಆ ಪದಸಮುಚ್ಚಯದ ಆಚೆಗೆ ಕೊಡಬಲ್ಲ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸಹೃದಯತ್ವದ ಕಾಣ್ಕೆಯ ತನ್ಮೂಢಸ್ಥಿತಿಯೊಂದಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಾಳದವರೆಗೆ ತಿಳಿಯಾಗುವ ಭಾವಸ್ಥಿತಿಯೊಂದಕ್ಕೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳಲು ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ರಸ-ಭಾವಗಳನ್ನು ದಾಟಿದ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಆಹ್ಲಾದಸ್ಥಿತಿಯು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಮತ್ತು ಅಷ್ಟೇ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಭೀರತನ್ಮಯತೆಯು ಬೆರೆತಂತೆ ಇರುವ ಎತ್ತರದ ಮನಸ್ಥಿತಿಯೇ ಭವ್ಯತೆಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಕೃತಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಹೇಗೆ? ಎನ್ನುವ ಹುಡುಕಾಟವು ಇದೆಯಲ್ಲ! ಅದು ಆ ಕೃತಿಯು ಸಾಧಿಸಿರುವ ಔನ್ನತ್ಯದ ಪ್ರತೀಕವೇ ಆಗಿದೆ.^{೨೩} ಅಂತಹ ಔನ್ನತ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿರುವ ಕೃತಿಯ ಹುಡುಕಾಟವು ಉತ್ತಮ ಕೃತಿಯು ಯಾವುದು? ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಪರಿಪಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ.

‘ವಂಶವೃಕ್ಷ’(೧೯೬೫) ಕಾದಂಬರಿಯ ಕಾತ್ಯಾಯಿನಿಯು ತಾನು ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುವ ಆ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಬೃಹತ್ತಾದ ಬೆಟ್ಟವೊಂದನ್ನು ಕಿಟಕಿಯ ಬಳಿ ಇದ್ದಿರು ನೋಡುತ್ತ ಅದರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮಾವನ ಉದಾತ್ತ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಅರಿಯುವಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಉಪಮೆಯನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಬೋಪ್ಪಣಕವಿಯ ‘ಗೊಮ್ಮಟಜಿನೇಂದ್ರ ಗುಣಸ್ತವ’ ಎಂಬ ಆ ಪ್ರಾಚೀನ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದಲ್ಲಿರುವ ಬಾಹುಬಲಿಯ ಆ ಮಹಾಮೂರ್ತಿಯ ಬಗೆಗೆ ವರ್ಣಿಸಿರುವ ಈ ಪದ್ಯವನ್ನು ಭವ್ಯತೆಗೆ ಒಂದು ಉತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಕೊಡಲು ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ.

ಅತಿತುಂಗಾಕೃತಿಯಾದೊಡಾಗದದಜೋಳ್ ಸೌಂದರ್ಯಮೌನ್ನತ್ಯಮುಂ

ನುತಸೌಂದರ್ಯಮುಮಾಗೆ ಮತ್ತತಿಶಯಂ ತಾನಾಗದೌನ್ನತ್ಯಮುಂ^{೨೪}

ನುತಸೌಂದರ್ಯಮುಮೂರ್ಜಿತಾಶಯಮುಂ ತನ್ನಲ್ಲಿ ನಿಂದಿದುರ್ವೇಂ

ಕ್ಷಿತಿ ಸಂಪೂಜ್ಯಮೊ ಗೊಮ್ಮಟೇಶ್ವರಜಿನ ಶ್ರೀರೂಪಮಾತ್ಮೋಪಮಂ^{೨೫} ||೪||

ಹೀಗೆಲ್ಲ ಭವ್ಯತೆಯನ್ನು ಕುರಿತಾಗಲಿ ಯಾ ಔನ್ನತ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಏನೇ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ, ವಿವರಣೆಗಳನ್ನು ನೀಡಲೊರಟರೂ ಇವು ಲಾಂಛನಸನ ಭವ್ಯತೆಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಉದಾಹರಣೆಗಳಲ್ಲ! ಎಂದು ಪರಿಭಾವಿಸಿಬಿಡುವ ತೊಡಕೂ ಇಲ್ಲಿ ಎದುರಾಗಬಹುದು. ಹೀಗಾಗಿ ಭವ್ಯತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮತ್ತೇನನ್ನೂ ಹೇಳಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲವಾದರೂ ‘ಭವ್ಯತೆ’ಯನ್ನುವುದನ್ನು ಸಹೃದಯರು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ್ದು ಮತ್ತು ಕಂಡು ಕಾಣಬೇಕಾದದ್ದು-ಎಂದಷ್ಟೆ ಹೇಳಿ ಈ ಲೇಖನವನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸೋಣ.

ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು:

^೧.ಹೊರಸನ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆ-ಎನ್.ಬಾಲಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ ಪು.೩೯

^೨.ಲಾಂಜೈನ್‌ಸನ್ ಔನ್ನತ್ಯ ವಿಚಾರ ಚರ್ಚೆ-ಎನ್.ಬಾಲಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಪೀಠಿಕೆ ಪು.೧

^೩.ಅಲ್ಲೇ ಪೀಠಿಕೆ ಪು.೧

^೪.ಅದೇ ಪೀಠಿಕೆ ಪು.೫೦

^೫.ಅಲ್ಲೇ ಪೀಠಿಕೆ ಪು.೫೦

^೬.ಅದೇ ಪು.೪೫

^೭.ಅಲ್ಲೇ ಪು.೪೫

^೮.ಅದೇ ಪೀಠಿಕೆ ಪು.೬

^೯.ಅದೇ ಪು.೬೧

^{೧೦}.ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಾಚೀನ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ ಪಠ್ಯವು ಉತ್ತಮ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಬೇಕಿರುವ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಲಾಂಜೈನ್‌ಸನ್ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿಯೇ ಮುತುವರ್ಜಿ ವಹಿಸಿರುವುದು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಮುಖ್ಯ ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಅದರಲ್ಲೂ ಆ ಪಠ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗಕಾರನು ಉತ್ತಮ ಕಾವ್ಯರಚನೆಗೆ ಬೇಕಿರುವ ಪ್ರಮುಖ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುವಾಗ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರ ಮತ್ತು ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದುದು.

^{೧೧}.ಲಾಂಜೈನ್‌ಸನ್ ಔನ್ನತ್ಯ ವಿಚಾರ ಚರ್ಚೆ-ಎನ್.ಬಾಲಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಪೀಠಿಕೆ ಪು.೬೧

^{೧೨}.ಅದೇ ಪು.೪೫

^{೧೩}.ಅದೇ ಪು.೧೩

^{೧೪}.ಅಲ್ಲೇ ಪು.೧೩

^{೧೫}.ಅದೇ ಪು.೩೮

^{೧೬}.ಹಾಗೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಮಾನವನು ಸಾಧಿಸಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಈ ಪ್ರಮೇಯಗಳು ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಉಳಿದು ಬಂದು ಇವುಗಳನ್ನು ಇಂದಿನ ಮಾನವನು ಒಂದೇ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಕಣ್ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಗಳಿಸಿದ್ದು ಮಾನವನು ಅವನ ನಾಗರಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಭವ್ಯತೆಯ ಮಹತ್ ಕಲ್ಪನೆಯ ಹಿಂದಿರುವ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಾಗಿದೆ.

^{೧೭}.ಇವು ಮಾನವನ ಒಟ್ಟು ಜೀವಿತಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಕಾಣದ ಕಂಡು ಕಾಣಲಾರದ ಮತ್ತು ಆ ಬಗೆಯ ವಿಸ್ಮಯಾನುಭೂತಿಯ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿರುವ ಇಂತಹ ಮಾನವ ನಿರ್ಮಾಣಗಳು ಅಂತಹ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಮಾನವ ನಾಗರಿಕತೆಯ ಒಟ್ಟು ಜೀವಿತಾವಧಿಯ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟ ಶ್ರಮದ ಫಲವಾಗಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾದ ಈ ಕಲಾಕೃತಿಗಳ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಆ ಭವ್ಯತೆಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಾದರೂ ಯಾವ ಮಟ್ಟದ್ದು? ಮತ್ತು ಅದು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವನನ್ನು ಪ್ರಭಾವಿಸಿರಬಹುದು? ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಮೂಲಕ ಇನ್ನಷ್ಟು ವಿಚಾರಮಾಡಬೇಕಿದೆ.

^{೧೮}.ಅದನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ಲಾಂಜೈನ್‌ಸನ್ ಹೇಳಹೊರಟಿರುವುದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಷ್ಟೆ.

^{೧೯}.ಅವತಾರ್, ಟೈಟಾನಿಕ್‌ನಂತಹ ಜೇಮ್ಸ್ ಕ್ಯಾಮೆರ್ನ್ ಚಿತ್ರಗಳು ಔನ್ನತ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವಲ್ಲಿ ಹೆಜ್ಜೆಯಿರಿಸಿದ ಉತ್ತಮ ಕಲಾಕೃತಿಗಳು. ಬಾಹುಬಲಿಯಂತಹ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡುವಾಗಲೂ ಹಾಗೆನಿಸಿದರೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ.

^{೨೦}.ಇದೇ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಹೂವಯ್ಯನ ಭಾವಸಮಾಧಿಯು ಕೂಡ ಮತ್ತೊಂದು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ತೀರಾ ಪ್ರಾಥಮಿಕವಾದ ಉದಾಹರಣೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಇದು ಭಾವಾನುದೀಪತೆಯೊಂದನ್ನು ದಾಟಿದ ಚಿತ್ರವೃತ್ತಿಯ ಕಾಣ್ಕೆಯ ಅನುಭೂತಿಯೇ ಆಗಿದೆ.

^{೨೧}.ಆದರೆ ಕರ್ವಾಲೋ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಆ ಓದುಗ ಈ ಮೊದಲೆ ಓದಿರಬೇಕಷ್ಟೆ! ಅಥವಾ ಓದಿದ್ದರೂ ಆ ಅನುಭವವು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗೋಚರವಾಗದೆಯೂ ಇರಬಹುದು. ಅದು ಓದುಗನ ಸಂಸ್ಕಾರದ ಪರಿಣಾಮವಾರ್ಥವಾಗಿ ಒದಗುವಂತಹದ್ದು.

^{೨೨}.ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ವಿಸಂಗತಿಯೊಂದಿದೆ. ಕರ್ವಾಲೋ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಆ ನಾಯಿಯ ದೊರೆತು ಸಂದರ್ಭವು ಸುಖಾಂತ್ಯವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮದುಮಗಳು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿನ ಆ ನಾಯಿಯ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಹಾಗೆ ಹೇಳುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಬರುವ ಆ ನಾಯಿಯ ಸಂದರ್ಭವು ದುಃಖಾಂತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಲೂ ಆಗದ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಗಾಢಸ್ಥಿತಿಯ ಮೌನವೇ ಅಲ್ಲಿ ಆವರಿಸಿರುವುದು.

^{೨೩}.ಆ ಪಠ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಡ್ಲಾಗ್ಸ್‌ನ್ ಭೂಭಾಗದ ಕುರಿತ ವಿವರಗಳನ್ನು ಓದುವಾಗ ಹಾಗೆನಿಸಿದೆ.

^{೨೪}.ಮತ್ತೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜೀನ್ ಪಾಲ್ ಸಾರ್ತ್ಯನ 'ಎ ಪ್ಲೀ ಆಫ್ ಇಂಟಲೆಕ್ಚುಯಲ್' ಕೃತಿಯ ಕನ್ನಡ ನಿರೂಪಣೆಯನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೂ ನನಗೆ ಇದೇ ತೆರನ ಅನುಭೂತಿಯೊಂದು ದೊರೆತಿದೆ. ಈ ಪಠ್ಯವನ್ನು ಒಂದೇ ಓದಿನಲ್ಲಿ ಓದಿ ಮುಗಿಸಿದಾಗ ಹಾಗೆನಿಸಿದ್ದು ನಿಜ. ಹಾಗೆ ಓದುವಾಗ ಪಠ್ಯದ ಕೊನೆಯ ಹಂತಕ್ಕೆ ಬರುವಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಬರಹಗಾರನು ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಯೇ? ಎಂಬ ಪುಟ್ಟ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಓದಿ ಮುಗಿಸುವಾಗ ನನಗೆ ಹಾಗೆನಿಸಿರುವುದುಂಟು. ಆದರೆ ಈ ಪಠ್ಯವನ್ನು ಕುತೂಹಲಕ್ಕೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಓದುವಾಗ ಹಾಗೆನಿಸದೆ ಇರುವುದು ಸೋಜಿಗ.

^{೨೫}.ಬಹುಶಃ ಇದನ್ನು ಆನಂದವರ್ಧನ ಮತ್ತು ಅಭಿನವಗುಪ್ತರ ರಸ-ಧ್ವನಿ ಪ್ರಮೇಯಗಳ ವಿವರಗಳ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಕೊಂಚಮಟ್ಟಿಗೆ ಅರಿಯಬಹುದು.

^{೨೬}.ಈ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಗ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಟಿ.ಎಸ್.ಎಲಿಯಟ್ ಬರೆದಿರುವ 'ವಾಟ್ ಇಸ್ ಎ ಕ್ಲಾಸಿಕ್' ಎನ್ನುವ ಆ ಧೀರ್ಘಪ್ರಬಂಧವು ಇದಕ್ಕೆ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ನಿದರ್ಶನ. ಅಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಯೂರೋಪಿನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಚಿರಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲಬಲ್ಲ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಕೃತಿ? ಎಂಬುದರ ಕಡೆಗೆ ಗಹನವಾದ ಹುಡುಕಾಟವೊಂದೆ ಇದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಅಂತಿಮ ನಿದರ್ಶನವೆಂಬಂತೆ ಅಲ್ಲಿ ವರ್ಜಿಲ್‌ನ 'ಈನಿಯಡ್' ಮಹಾಕಾವ್ಯವೇ ಮೊದಲಾಗಿರುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನಂಟು ಮಾಡಬಲ್ಲ ಸಂಗತಿ.

^{೨೭}.*Not that bigness is sublimity, for bigness need have no beauty, while sublimity is a mode of beauty-but that this particular mode of beauty is frequently connected with, and dependent on, exceeding greatness of extent. p.35*

ಆಕರ:Oxford Lectures on Poetry-A.C.Bradley, The Sublime-p.35, 1909, 2013(R), Booksway Publishers & Distributors; Kolkata

^{೨೪}.ಮೂರ್ತಿ ದೊಡ್ಡದಾದ(ಎತ್ತರವಾದ) ಮಾತಕ್ಕೆ ಸೌಂದರ್ಯ ಹೆಚ್ಚುವುದೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಿಲ್ಲ. ಎತ್ತರವೂ ಇದ್ದು ಸೌಂದರ್ಯವೂ ಜೊತೆಯಾದಾಗ ಅತಿಶಯವೂ ಇರುವುದೆಂದು ಹೇಳಲಾಗದು. ಪರಮಾತ್ಮ ರೂಪಿಯಾದ ಈ ಗೊಮ್ಮಟಮೂರ್ತಿ ಎತ್ತರವೂ ಹೌದು, ಕಾಮರೂಪಿಯೂ ಹೌದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯವೂ ತುಂಬಿದೆ. ಎಂಥ ಲೋಕ ಪೂಜ್ಯವಯ್ಯ ಈ ಮಹಾಮೂರ್ತಿ! ಪು.೭,

ಆಕರ:ಬೊಪ್ಪಣ ಕವಿ ವಿರಚಿತ ಗೊಮ್ಮಟಜಿನಸ್ತುತಿ-ಸಂ.ಶ್ರೀ ಚಾರುಶ್ರೀ, ಪು.೭, ೨೦೦೦, ಜೈನ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ; ಶ್ರವಣ ಬೆಳಗೊಳ

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು:

೧. ಅರಿಸ್ತಾಟಲನ ಕಾವ್ಯಮೀಮಾಂಸೆ-ಎನ್.ಬಾಲಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ, ೧೯೫೯, ಕಾವ್ಯಾಲಯ ಪ್ರಕಾಶನ; ಮೈಸೂರು
೨. ಹೊರಸನ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆ-ಎನ್.ಬಾಲಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ, ೧೯೬೯, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ; ಮೈಸೂರು, ೧೯೯೯(ಪು), ಡಿ.ವಿ.ಕೆ.ಮೂರ್ತಿ ಪ್ರಕಾಶನ; ಮೈಸೂರು
೩. ಲಾಂಜೈನಸ್‌ನ ಔನ್ನತ್ಯ ವಿಚಾರ ಚರ್ಚೆ-ಎನ್.ಬಾಲಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ, ೧೯೯೨, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ; ಮೈಸೂರು
೪. ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆಯ ತತ್ವಗಳು(ಅಬರ್ ಕ್ರಾಂಚಿ ಅವರ 'ದಿ ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಲ್ಸ್ ಆಫ್ ಲಿಟರರಿ ಕ್ರಿಟಿಸಿಸಮ್' ಕೃತಿಯ ಕನ್ನಡಾನುವಾದ)-ಸಿ.ಪಿ.ಕೆ., ೨೦೦೦, ಚೇತನ ಬುಕ್ ಹೌಸ್; ಮೈಸೂರು
೫. ಲಾಂಗಿನಸ್ ಆನ್ ದಿ ಸಬ್ಲೈಮ್-ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅನು.ಎ.ಬಿ.ಪ್ರಿಕಾರ್ಡ್, ೧೯೦೬, ೨೦೧೨(ಪು), ಬುಕ್ಸ್‌ವೇ ಪಬ್ಲಿಷರ್ಸ್ ಆಂಡ್ ಡಿಸ್ಟ್ರಿಬ್ಯೂಟರ್ಸ್; ಕೊಲ್ಕತ್ತಾ
೬. ಆಕ್ಸ್‌ಫರ್ಡ್ ಲೆಕ್ಚರ್ಸ್ ಆನ್ ಪೊಯೆಟ್ರಿ-ಎ.ಸಿ.ಬ್ರಾಡ್ಲೆ, ೧೯೦೯, ೨೦೧೩(ಪು), ಬುಕ್ಸ್‌ವೇ ಪಬ್ಲಿಷರ್ಸ್ ಆಂಡ್ ಡಿಸ್ಟ್ರಿಬ್ಯೂಟರ್ಸ್; ಕೊಲ್ಕತ್ತಾ
೭. ಕ್ಲಾಸಿಕಲ್ ಲಿಟರರಿ ಕ್ರಿಟಿಸಿಸಮ್-ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅನು.ಪೆನೆಲೋಪ್ ಮರೆ ಆಂಡ್ ಟಿ.ಎಸ್.ಡಾರ್ಫ್, ೧೯೬೫, ೨೦೦೪(ಪು), ಪೆಂಗ್ವಿನ್ ಬುಕ್ಸ್; ಲಂಡನ್